

О. Я. ГАРАНІН, Ю. С. КОВТАНЮК*

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
“ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ
ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА АРХІВОЗНАВСТВА:
РЕТРОСПЕКТИВА І СУЧАСНІСТЬ”
(2–3 грудня 2015 р., м. Мінськ)**

2–3 грудня 2015 р. у Мінську відбулася Міжнародна науково-практична конференція “Теоретичні та практичні проблеми документознавства та архівознавства: ретроспектива і сучасність” (далі – конференція)¹. Її організаторами виступили Департамент з архівів та діловодства Міністерства юстиції Республіки Білорусь, Білоруський науково-дослідний інститут документознавства та архівної справи (далі – БілНДДАС), Національний історичний архів Білорусі та Історичний факультет Білоруського державного університету. У роботі форуму взяло участь понад 40 учасників, серед яких були представники як теоретичних напрямів досліджень архівної справи та документознавства, так і фахівці-практики. Українська сторона репрезентувала на форумі дев’ять доповідей та повідомлень, із яких три було оголошено авторами особисто: директор Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства (далі – УНДІАСД), с.н.с., к.і.н. О. Я. Гаранін; директор Центрального державного електронного архіву України (далі – ЦДЕА України), к.і.н. Ю. С. Ковтанюк; старший викладач кафедри документознавства Кіровоградського факультету менеджменту і бізнесу Київського національного університету культури і мистецтв, к.і.н. Л. Г. Тупчієнко-Кадирова. Робота конференції відбувалася в приміщенні Білоруського науково-дослідного інституту документознавства та архівної справи.

З вітальним словом до учасників конференції звернулися Перший заступник директора Департаменту з архівів та діловодства Міністерства юстиції Республіки Білорусь О. В. Бірюкова, директор БілНДДАС А. Є. Рібаков, а від імені декана історичного факультету Білоруського державного університету – С. М. Ходіна, привітання учасникам конференції зачитав доцент університету М. Ф. Шумейко.

Пленарну частину роботи конференції відкрила доповідь А. Є. Рібакова “Науково-методична діяльність Білоруського науково-дослідно-

* *Гаранін Олександр Якович* – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, директор Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства.

Ковтанюк Юрій Славович – кандидат історичних наук, директор Центрального державного електронного архіву України.



З вітальним словом до учасників конференції звернулася перший заступник директора Департаменту архівів та діловодства Міністерства юстиції Республіки Білорусь О. В. Бірюкова. У президії зліва – направо: директор УНДІАСД О. Я. Гаранін, директор Білоруського науково-дослідного інституту документознавства та архівної справи (БілНДІДАС), А. Є. Рібаков та директор Всеросійського науково-дослідного інституту документознавства та архівної справи (ВНДІДАС), М. В. Ларін,
м. Мінськ, 2 грудня 2015 р.

го інституту документознавства та архівної справи в 2013–2015 рр.”, у якій було коротко охарактеризовано основні напрями наукових досліджень БілНДІДАС. У зазначений період робота БілНДІДАС реалізовувалася в рамках таких напрямів: розробка національних стандартів, методичного забезпечення публікацій історичних документів, історії архівів та архівної справи, методичного забезпечення оперативного зберігання документів, комплектування та зберігання документів архівного фонду республіки Білорусь, а також деяких джерелознавчих досліджень. Як наслідок, велика кількість практико-орієнтованих розробок БілНДІДАС дала змогу інституту сформувати якісне методичне забезпечення галузі відповідно до сучасних вимог.

Директор УНДІАСД О. Я. Гаранін у доповіді “Створення нових форм архівних джерел в інформаційному суспільстві” зазначив, що активний розвиток технологій інформаційних комунікацій призвів до появи абсолютно нових типів потенційних джерел для майбутніх історичних досліджень: веб-сайтів, on-line виставок, SMS-повідомлень, записів у соціальних мережах та ін. Доповідач наголосив, що вченим ще належить теоретично осмислити цей тип джерел і знайти йому місце в усталеній системі класифікації, а архівістам-практикам – вирішити

непрості питання відбору таких джерел, проведення їхньої експертизи цінності, приймання – передавання на постійне зберігання до архівів.

Директор Білоруського науково-дослідного центру електронної документації (далі – БілНДЦЕД) В. Л. Носевич у доповіді “Стратегія поетапного переходу на електронний документообіг” охарактеризував три етапи переходу державних органів, підприємств, установ та організацій на електронний документообіг, що передбачає поступову відмову від використання паперу при створенні документів. На першому етапі, реалізація якого відбувається нині, передбачається здійснення переходу до безпаперового документування та обміну цією інформацією для документів тимчасового строку зберігання (до 10 років). На другому етапі планується поширити можливість створення електронних документів без паперових оригіналів на документи тривалого (понад 10 років) строку зберігання, а на завершальному етапі – на документи постійного строку зберігання.

Під час пленарного засідання конференції відбулося урочисте підписання двосторонньої угоди про співробітництво між УНДІАСД і БілНДЦЕД.

Після закінчення пленарного засідання робота конференції продовжилася у двох секціях.

На засіданні секції № 1 були заслухані доповіді та повідомлення з архівознавства, архівного джерелознавства, архівної евристики, археографії, просопографії. Інтерес учасників та наступну дискусію викликала доповідь М. Ф. Шумейка “Генеза та розвиток білоруського сегмента “просопографічного напрямку””, в якій було наголошено на необхідності та актуальності біографічних досліджень, використання в методології вивчення історії архівної справи антропологічного підходу.

Дискусійною виявилася і доповідь Т. В. Буевич “Колекції документів у фондах установи “Державний архів Вітебської області”: історія створення, нові надходження та перспективи комплектування”, у якій доповідачка шляхом історичного дискурсу порушила питання необхідності розроблення спеціальних методичних рекомендацій на допомогу рядовим архівістам, з метою полегшення роботи з архівними документами під час надходження документів до архіву у формі колекцій. На думку доповідачки, питання класифікації документів для їхнього подальшого зберігання в архіві у складі фонду чи у складі колекції досі залишається актуальним. До дискусії долучилися заступник з наукової роботи директора БілНДЦЕД, к.і.н. С. В. Жумарь та директор Білоруського державного архіву-музею літератури та мистецтва, Голова Білоруського товариства архівістів Г. В. Запартико.

Під час роботи конференції директор УНДІАСД О. Я. Гаранін, на якого покладено обов’язок виконавчого директора Спілки архівістів України, від імені Голови Спілки архівістів України, завідувача ка-

федри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, проф., д.і.н. М. Г. Щербака передав привітання Голові Білоруського товариства архівістів, директору Білоруського державного архіву-музею літератури та мистецтва Г. В. Запартиці з нагоди 25-річчя Білоруського товариства архівістів. Сторони домовилися про необхідність співпраці між товариствами та про необхідність підписання у 2016 р. угоди про співробітництво між товариствами архівістів України та Республіки Білорусь.

На засіданні секції № 2 були заслухані доповіді та повідомлення з документознавчої тематики. У центрі уваги опинилися теоретичні проблеми електронного документознавства, науково-методичні та практичні питання управління документаційними процесами, проблеми електронних архівів. Інтерес викликала доповідь директора ЦДЕА України Ю. С. Ковтанюка, в якій були розглянуті шляхи вирішення проблеми приймання – передавання електронних документів до державних архівів та архівних відділів міських рад. Ю. С. Ковтанюк детально охарактеризував структуру електронного документа, склад метаданих, що підлягають передаванню до архівів разом із електронними документами, та ін. У ході доповіді було зазначено, що українські архівісти і керівники документації вважають найбільш оптимальним контейнерний метод підготовки електронних документів до передавання на архівне зберігання відповідно до міжнародного стандарту ISO/IEC 21320-1:2015 “Інформаційні технології. Файл-контейнер для документів. Ч. 1. Основна”.

На наступний день роботи конференції представники української делегації відвідали Білоруський науково-дослідний центр електронної документації з метою ознайомлення із роботою центру. В ході робочого візиту до БілНДЦЕД українські архівісти ознайомилися із завданнями та функціями, що реалізує центр. Зокрема, до основних напрямків діяльності БілНДЦЕД належать: проведення прикладних наукових досліджень, спрямованих на забезпечення постійного зберігання та доступу до електронної документації Національного архівного фонду Республіки Білорусь; вдосконалення технологій безпаперового документування в державних, громадських та комерційних підприємствах, установах, організаціях; розробка наукових принципів і безпосереднє здійснення експертизи цінності електронних документів; впровадження та вдосконалення інформаційних технологій доступу до традиційних архівних документів; розробка програмних засобів, що забезпечують автоматизацію основних технологічних процесів в архівній справі; забезпечення функціонування інформаційного ресурсу архівної галузі Республіки Білорусь – сайту “Архіви Білорусі” тощо.

Структурно БілНДЦЕД складається з адміністрації та чотирьох відділів: відділу комп’ютерних технологій, що займається забезпеченням



Під час урочистого підписання угоди про співпрацю між ЦДЕА України та Білоруським науково-дослідним центром електронної документації (БілНДЦЕД): директор БілНДЦЕД В. Л. Носевич (ліворуч), директор ЦДЕА України Ю. С. Ковтанюк, м. Мінськ, 3 грудня 2015 р.

доступу до архівних інформаційних ресурсів; відділу автоматизації архівних технологій, що займається питаннями інформатизації державних архівів; архіву електронних документів, що, крім основної функції, займається веденням галузевого веб-сайту, єдиного фондового каталогу, створенням фонду цифрових копій, який використовується як страховий фонд; відділу комплектування, що, крім традиційних завдань таких структурних підрозділів, здійснює науково-методичне забезпечення діяльності центру.

На нашу думку, найбільш цікавим є проект створення власного програмного забезпечення, що дало змогу автоматизувати архівну справу в кожному державному архіві Республіки Білорусь та забезпечити автоматизоване подання електронної планово-звітної документації в електронній формі до Департаменту з архівів та діловодства Міністерства юстиції Республіки Білорусь у форматі XML. За словами розробників цього програмного забезпечення, на початковому етапі його впровадження вони зустріли певну недовіру з боку архівістів. Однак згодом переваги застосування автоматизованих засобів в архівній справі призвели до вимог архівістів щодо постійного вдосконалення зазначеної програми.

В результаті робочої зустрічі представників українських архівістів з керівництвом БілНДЦЕД та провідними спеціалістами центру було здійснено обмін думками щодо спільних проблем забезпечення надійного постійного зберігання електронних документів та електронних інформаційних ресурсів. Сторони домовилися про подальшу активну

співпрацю та підписали двосторонню угоду про співробітництво між ЦДЕА України та БілНДЦЕД.

На запрошення декана історичного факультету Білоруського державного університету С. М. Ходіна 03 грудня 2015 р. О. Я. Гаранін та Ю. С. Ковтанюк виступили перед студентами університету із лекціями: “Структура архівних установ України, їх завдання та функції” та “Сутність електронного документознавства як наукового напрямку документознавства”.

До відрядження у м. Мінськ (Республіка Білорусь) співробітниками ЦДЕА України було підготовлено інтерактивний оптичний диск із матеріалами про роботу архіву, обраними статтями співробітників, методичними, нормативними та нормативно-правовими документами, що унормовують роботу ЦДЕА України та законодавчими актами України у сфері електронного документообігу та архівного зберігання електронних документів. На кожному із зазначених заходів директор ЦДЕА України Ю. С. Ковтанюк урочисто передавав їх учасникам копії цього диска.

Підсумовуючи, учасники підкреслили необхідність проведення подальших досліджень, науково-методичних і практичних розробок у межах заявленої проблематики. Особливо було відзначено прогрес, досягнутий країнами-учасницями в питаннях розробки технологій роботи з електронними документами, переходу на електронне документування інформації та електронний документообіг, підготовки електронних документів до передавання на архівне зберігання. Не залишилося без уваги і зближення позицій науковців та спеціалістів різних країн у вирішенні зазначених питань. За підсумками конференції планується видання збірника матеріалів.

¹ Інформація підготовлена з використанням матеріалів інформаційного ресурсу органів архівної справи та діловодства системи державних архівних установ Республіки Білорусь – “Архивы Беларуси” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archives.gov.by>; сайту Білоруського науково-дослідного інституту документознавства та архівної справи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://belniidad.by>.

Автори повідомлення дякують директору Білоруського науково-дослідного інституту документознавства та архівної справи А. Є. Рибаківу за можливість взяти участь у роботі конференції.